

Міністерство охорони здоров'я України
Національна академія медичних наук України
Наукове товариство гігієністів України

"Майбутнє належить медицині запобіжній ..."
Микола Пирогов

**" ГІГІЄНІЧНА НАУКА ТА ПРАКТИКА :
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ "**

МАТЕРІАЛИ
XV З'ЇЗДУ ГІГІЄНІСТІВ УКРАЇНИ

20–21 вересня 2012 року
(Львів)

Друкарня Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького

2012

УДК 613(477)(063)

ББК 51.2(4Укр)я43

Г46

Редакційна колегія:

чл.-кор. НАН України, акад. НАМН України, д.мед.н., проф. *І.М.Трахтенберг* (головний редактор); д.мед.н. *О.І.Турос* (заст. головного редактора); к.б.н. *А.А.Петросян* (відповідальний секретар); чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., проф. *В.Г.Бардов*; д.мед.н. *О.В.Бердник*; д.мед.н. *М.П.Гуліч*; д.мед.н., проф. *Ю.Д.Думанський*; д.мед.н. *О.І.Євтушенко*; д.мед.н., проф. *Б.П.Кузьмінов*; д.мед.н., проф. *С.Т.Омельчук*; *С.Г.Пастушенко*; чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., проф. *Н.С.Полька*; к.мед.н. *А.М.Пономаренко*; д.мед.н., проф. *В.О.Прокопов*; д.мед.н., проф. *В.І.Федоренко*; д.мед.н., проф. *І.О.Черніченко*; чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., проф. *В.І.Чернюк*; чл.-кор. НАМН України, д.мед.н., проф. *О.П.Яворовський*

Відповідальний за випуск

д.мед.н. **О. І. Турос**

Г46 **Гігієнічна наука та практика: сучасні реалії: Матеріали XV з'їзду гігієністів України. 20–21 вересня 2012 року (Львів) / Під ред. акад. НАМНУ, проф., д.мед.н. А. М. Сердюка; акад.НАНУ та НАМНУ, проф., д.мед.н. Ю. І. Кундієва; чл.-кор. НАМНУ, проф., д.мед.н. М. Р. Гжегоцького.**— Львів: Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2012.— 548 с.

ISBN 966-7985-87-3

ISBN 966-7985-89-X (загальний)

Збірка присвячена підсумкам наукових та практичних робіт, що були виконані в період між XIV та XV з'їздами гігієністів України.

У збірці визначені основні напрямки з подальшого розвитку гігієнічної науки та діяльності санітарно-епідеміологічної служби. В ній виділені пріоритети розвитку гігієнічного моніторингу; зосереджена увага на прискорене впровадження наукових гігієнічних розробок в практику санітарно-епідеміологічного нагляду, на удосконалення гігієнічного регламентування хімічних, фізичних та біологічних чинників у навколишньому та виробничому середовищах, в продуктах харчування. Викладені теоретичні питання щодо визначення гігієнічного ризику при дії різних чинників.

До складу збірки увійшли публікації щодо новітніх досягнень у галузі гігієни дітей, підлітків та молоді, медичної екології, радіаційної гігієни, а також інші суміжні роботи з загальної гігієни.

Матеріали призначені для організаторів охорони здоров'я населення, науковців, санітарних лікарів, екологів, біологів, інженерів та інших фахівців, які працюють у галузі охорони здоров'я населення від впливу шкідливих антропогенних чинників.

УДК 613(477) (063)

ББК 51.2(4Укр)я43

ISBN 966-7985-87-3

ISBN 966-7985-89-X (загальний)

© Наукове товариство гігієністів
України, 2012

ГІГІЄНІЧНИЙ АУДИТ ПРИ РИЗИКО-ОРІЄНТОВАНОМУ ПІДХОДІ ДО ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖСАНЕПІДНАГЛЯДУ

Гуцул І.В.

Головне управління Держсанепідслужби у Рівненській області, м. Рівне

Державна санітарно-епідеміологічна служба України на даний час проходить нелегкий і неоднозначний шлях реформування, який сьогодні одні трактують як реорганізацію, інші – як ліквідацію існуючої моделі профілактичної медицини. На нашу думку, тільки перехід на інший, вищий щабель стратегічного планування діяльності Держсанепідслужби дасть змогу провести

ефективні реформи в галузі превентивної медицини.

На даний час, оцінка медико-екологічних ризиків пов'язаних з впливом факторів середовища життєдіяльності людини та станом її здоров'я вийшла в число найбільш актуальних і складних проблем гігієни, екології та медицини. Одним із важливих аспектів даної проблеми є посилення уваги до

факторів ризику порушення стану здоров'я окремого індивіда, певної групи осіб, популяції і населення в цілому, визначення ролі забруднення середовища проживання.

В цьому контексті доречно зупинитись на прийнятій, але так і не виконаній постанові Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 182 «Про затвердження Порядку проведення державного соціально-гігієнічного моніторингу». Необхідно відмітити, що з прийняттям вищевказаної постанови КМУ в Україні розпочалися певні заходи по організації системи державного соціально-гігієнічного моніторингу (надалі ДСГМ). На жаль, наказ МОЗ України від 28.09.2006 № 648 "Про розроблення та впровадження заходів по реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 № 182" в більшості обласних СЕС України не був виконаний – окремі структурні підрозділи так і не були створені, а функції з ДСГМ були покладені на санітарно-гігієнічні відділи. Слід відзначити, що вперше в Україні, в Рівненській обласній санепідстанції в лютому 2008 р. був організований відділ ДСГМ, затверджене відповідне положення про організацію його діяльності. Відділом ДСГМ проводиться збір і накопичення даних, що характеризують стан атмосферного повітря в м. Рівне, демографічних показників і показників захворюваності; проводиться узгодження робіт з територіальними СЕС по лабораторним дослідженням атмосферного повітря, питної води, води водойм, ґрунту тощо. Окрім того, розроблено проект паспорта населеного пункту, який передбачає комплектацію найбільш повної інформації про всі об'єкти, що знаходяться в конкретному населеному пункті і впливають на стан середовища життєдіяльності місцевого населення, демографічних показників і показників захворюваності. У перспективі передбачається, що при належному технічному та програмному забезпеченні первинна база буде накопичуватися і систематизуватися на рівні сільської ради (кілька сіл), далі – районний рівень (підсумовування по сільським радам, селищам міського типу та містах), далі-обласний, регіональний і державний рівні. Систематизована таким

чином інформація про стан здоров'я та середовища життєдіяльності населення, про наявні ризики для здоров'я і навколишнього середовища, допоможе приймати ефективні управлінські рішення і впроваджувати своєчасні й дієві заходи на рівні органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Сьогодні є нагальна потреба в розробці, затвердженні та впровадженні методології з оцінки, розрахунку реальних та прогнозованих соціально-економічних збитків, пов'язаних з порушеннями санітарного законодавства, погіршенням санітарно-епідемічної ситуації, збільшенням захворюваності та смертності серед населення; економічної ефективності санітарно-протиепідемічних (профілактичних) заходів тощо; відшкодування збитків на індивідуальному та популяційному рівні.

При впровадженні ДСГМ ці завдання в певній мірі можуть бути виконані завдяки гігієнічному аудиту – документально оформлений незалежний системний процес оцінювання об'єкта гігієнічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, профілактичних заходів, умов, системи управління та інформації з цих питань вимогам санітарного законодавства. Гігієнічний аудит проводиться щодо підприємств, установ та організацій, їх філій та представництв чи об'єднань, окремих виробництв, інших господарських об'єктів у цілому або щодо окремих видів їх діяльності. Результати гігієнічного аудиту використовуються з метою визначення ступеню ризику від впровадження господарської діяльності суб'єктів господарювання для санітарного та епідемічного благополуччя населення, підвищення гігієнічної обґрунтованості їх діяльності, потреб медичного страхування, визначення розміру відшкодування збитків громадянам за завдану шкоду їх життю і здоров'ю від здійснення господарської та іншої діяльності. Власне це і передбачається статтями 37 та 37.1 проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (щодо

оптимізації контрольно-наглядових функцій та діяльності Державної санітарно-епідеміологічної служби України)".

Посилення значимості аналітичної функції та ролі соціально-гігієнічного моніторингу в системі оцінки та управління ризиками для здоров'я населення, ризико-орієнтований підхід до оцінки об'єктів в системі державного нагляду стосовно забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, які несуть загрозу для життя і здоров'я людини є стратегічно важливими, як для Держсанепідслужби, так і для всього нашого суспільства.

Реалії сьогодення вимагають від нас відійти від «туалетної санітарії» і повернутись до систематизації нашої роботи щодо спостереження, аналізу, оцінки і прогнозу

стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, а також виявлення причинно-наслідкових зв'язків між ними. Це, мабуть, один із останніх серйозних, перспективних важелів впливу на органи влади та суб'єкти господарювання, який у нас ще поки що не відібрали, і до того часу коли ми не переведемо свою діяльність у вектор економічного обґрунтування заходів превентивної медицини і не переконаємо наших громадян, ЗМІ, владу, політиків, що вкладання коштів в профілактику захворювань, у збереження індивідуального та популяційного здоров'я – є найбільш економічно вигідним та соціально значимим внеском для держави, доти відчутних зрушень в забезпеченні санітарно-епідеміологічного благополуччя ми не відчуємо.